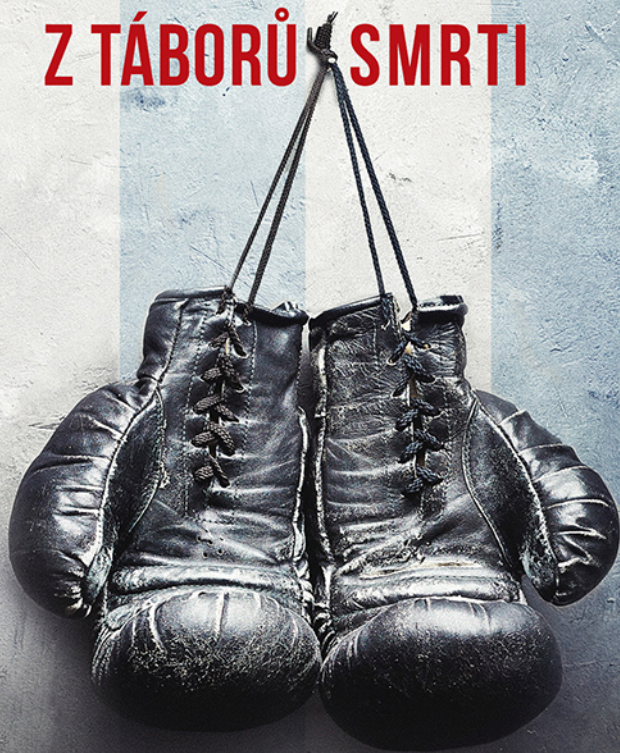

GLADIÁTOŘI Z TÁBORŮ SMRTI

ANDRZEJ
FEDOROWICZ

Mistři boxu
v ringu života

GLADIÁTOŘI Z TÁBORŮ SMRTI

Copyright © by Andrzej Fedorowicz, 2020

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Marcela Bramborová, 2021

Cover © Paweł Panczakiewicz, 2021

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2021

ISBN 978-80-277-1605-0 (pdf)

ANDRZEJ FEDOROWICZ

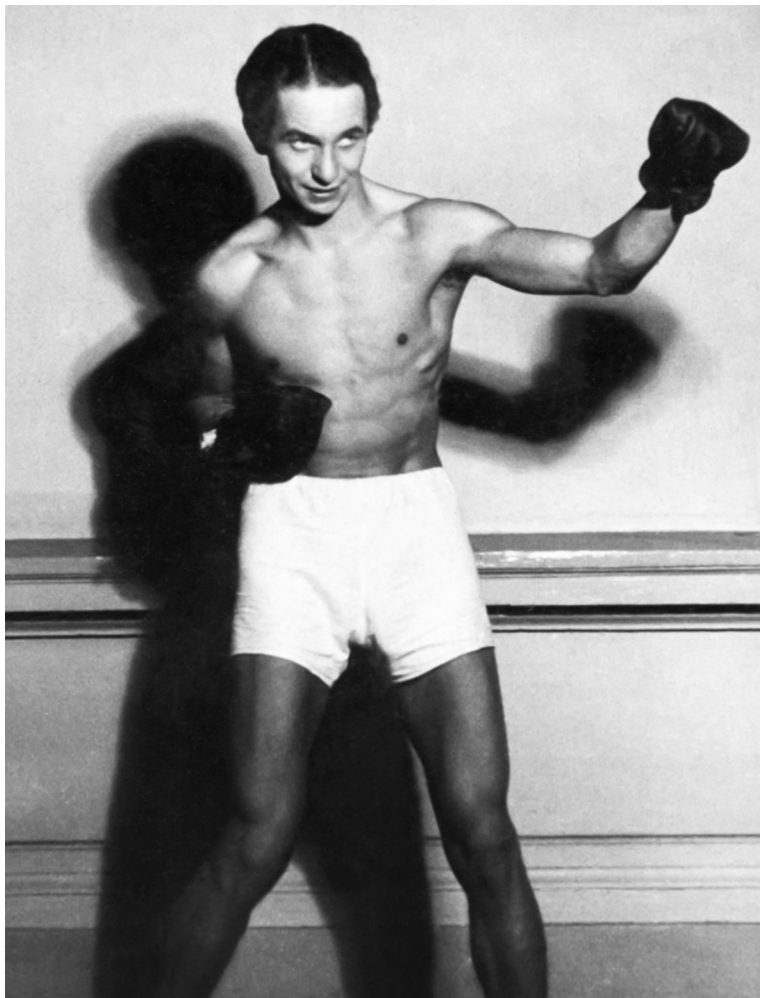
GLADIÁTOŘI

Z TÁBORŮ SMRTI

OBSAH

Tadeusz Pietrzykowski	
První mistr z Osvětimi	7
Jerzy Junosza Kowalewski	
„Přívěsek“ z Gross-Rosenu	63
Johann Rukeli Trollmann	
Poslední vítězství „tančícího Cikána“	97
Salam Bully Schott	
Boxerův útěk	121
Leendert Leen Sanders	
Anděl strážný z Rotterdamu	151
Salamo Arouch	
Krvavé hry v Buna-Werke	177
Antoni Czortek	
Navrácené mistrovství Osvětimi	201
Hercka Haft	
Bestie z Jaworzna	221
Victor Young Perez	
Malý mistr z Monowic	251
Vybraná bibliografie a prameny	268

*Tadeusz Pietrzykowski před válkou.
Fotografie z rodinného archivu Eleonory Szafranové.*

TADEUSZ PIETRZYKOWSKI

První mistr z Osvětimi

Byla první březnová neděle roku 1941. Na sluncem prohřáté hromadě cihel vedle budovy kuchyně seděla skupina na kost vyzáblých mladíků. Byli úplně nazi. Pruhované mundúry a prádlo předali na dezinfekci, protože po první zimě v Osvětimi se vši staly nesnesitelnou táborovou ranou. Teď, ačkoli byli vyčerpaní, si užívali příjemné teplo, které prostupovalo jejich těly. Nosy jim však stále víc dráždily vůně linoucí se ze sousední budovy. Uvnitř se něco dělo, budovou rezonovaly polské i německé výkřiky, jako by probíhala nějaká rvačka.

„Určitě kápo Walter bije nějakého muslimana,“ prohlásil jeden z vězňů.

Ostatní pokývali hlavami. Před dvěma týdny se v táboře objevil nový pohlavár, který se připojil k prvním třiceti kápům, povoláním z KT Sachsenhausen, jen co byl zahájen provoz Osvětimi. Jmenoval se Walter Dunning a byl to atletický blondák s malýma očima a jizvami v obočí.

Záhy se stal postrachem vězňů, stejným jako dva největší sadisti – Bruno Brodniewitsch a Leo Wietschorek, čísla 1 a 30, kteří měli na svědomí největší počet umučených lidí. Jenže těm dvěma už bylo přes čtyřicet, a i kdyby chtěli mlátit vězně sebevíc, chyběly jim síly. Dunning byl o hodně mladší a sršel energií. Když se objevil, z vězňů se staly boxovací pytle. Během pár dní zbil přes dvacet lidí tak, že nebyli schopní pracovat. A to v Osvětimi znamenalo takřka jistou smrt.

„Říká se, že před válkou byl mistrem Německa ve střední váze...“

„O nikom takovém jsem neslyšel. Esesáci to určitě roznášejí, aby si u vězňů vynutili ještě větší poslušnost,“ odpověděl mladý muž s jemným, oválným obličejem. Jmenoval se Tadeusz Pietrzykowski a měl číslo 77. Do tábora dorazil s prvním transportem a byl v něm už takřka devět měsíců. Vězni věděli, kdo to je – boxer z varšavského klubu Legia, jehož trenérem byl známý Feliks Stamm. Před válkou měl Tadeusz přezdívku Teddy a příslib skvělé kariéry. Jenže tady, v Osvětimi, to nemělo žádný význam. Bylo nepředstavitelné, aby jakýkoli vězeň uhodil pohlavára a přežil. Přesto to několik z nich dvakrát za sebou udělalo.

Jeden z nich se jmenoval Dobrowolski a byl zrovna v karanténě, když do něj nějaký kápo, možná dokonce Brodniewitsch, strčil, když se na apelu rovnali do řad. Vězeň mu bez rozmyslu zasadil do čelisti úder pravým hákem.

Následující týden kápo a jeho společníci Dobrowolského trýznili, až mu celé tělo bitím zčernalo. Zařadili ho na práci k nejtěžšímu komandu, kde vykládal vagony s cihlami a cementem. Boxer byl ale pořád naživu. V určitém

okamžiku začali dokonce esesmani přicházet na blok 10, aby se na ten úkaz podívali. Dokonce mu nosili cigarety. Nakonec se rozhodl ta muka skoncovat sám Dobrowolski. Když ho znovu napadli, srazil dva kápy, těžce zranil toho, který ho nejvíc trýznil, a potom se vydal směrem k postenkettě, kde ho zastřelili. Tak končili lidé, kteří se odvážili udeřit táborové dozorce-násilníky.

Vůně vařeného oběda čím dál tím víc dráždila vězně sedící na hromadě cihel. Hlad byl stále silnější, paralyzoval všechny smysly a přejímal nad nimi vládu. Nejradši by se odsud vydali někam, kde by necítili vůni, která je doháněla k šílenství, ale nesměli se hnout z místa. Možná proto, aby přehlušil nelítostné kručení v žaludku, začal někdo zpívat známou táborovou písničku o Osvětimi.

„V Auschwitz lager, kde jsem žil, jsem Kraft durch Freude pochopil,“ intonoval tiše vězeň.

„Stůj, bratře, ráno, večer stůj, i v poledne stůj jak vůl!“ Odpověděl mu sbor zbylých vězňů.

„Stojí komín celý zděný, námi bude ošizený!“

„Stůj, bratře, ráno, večer stůj, i v poledne stůj jak vůl!“

„Chorý häftling už je v péči, v Krankenbale ho vyléčí!“

„Stůj, bratře, ráno, večer stůj, i v poledne stůj jak vůl!“

Zpěv jim trochu ulevil, ale ne nadlouho. Hlad zesílil natolik, že se muži na hromadě cihel celí kroutili. V jedné chvíli si všimli, že z kuchyně vychází nějaký vězeň. Přistoupil k Pietrzykowskiému.

„Ty jsi boxer?“ zeptal se. Teddy přikývl.

„Chceš si v zápase vydělat chleba?“

Teddy to opět potvrdil. „Kolik?“ zeptal se.

„Půl bochníku. A kostku margarínu.“

„S kým?“

„S kápem Dunningem,“ dostalo se Teddymu odpovědi. Neudělalo to však na něj žádný dojem. Hlad v něm zabil strach.

„Nemám žádné oblečení. Něco mi přines a půjdu,“ odpověděl. Vězeň vyběhl směrem ke kuchyni.

„Zbláznil ses? Dunning tě zabije. Váží víc než sedmdesát kilo a ty nanejvýš čtyřicet!“ pokusil se jeden ze spoluvězňů Teddyho zastavit. Byl to Bolek Kupiec, číslo 792, řezbář z Poroninu, který do Osvětimi dorazil ve druhém transportu. Pietrzykowski se s ním přátelil, stejně jako s jeho mladším bratrem Antkem, kterého do tábora poslali o necelé čtyři měsíce později. Byli to odvážní, uvážliví lidé a Teddy na jejich názor obvykle dal. Ale tentokrát nemohl.

„Bolku, za zápas mi dají chleba. Já jsem hladový, ostatní jsou hladoví. Ty a tvůj bratr umíte pracovat se dřevem, samotný velitel Höss chce, abyste mu vybavili dům. Já kromě boxu neumím nic, nevyučil jsem se. Kdyby nebylo tvé pomoci, určitě bych tuhle zimu nepřežil. Ten zápas je moje poslední šance, nemám co ztratit,“ odpověděl rychle Teddy.

„Nepustím tě. Víš, že tenhle Walter včera zlomil čelist dvěma vězňům?“ Chytil ho Bolek za rameno.

„Poslyš, nejednou mě už zbili. Vědí, že jsem boxer. Dostával jsem kvůli tomu od velitelů bloku a kápů výprask, ale nezlomili mě. A teď... teď mám příležitost jim to vrátit, a ještě dostat chleba pro nás všechny. Nedrž mě,“ Teddy odtáhl Bolkovu ruku.

Přiběhl vězeň a nesl nějaké kalhoty. Pietrzykowski si je natáhl. Pohlédl na spoluvězně. Dívali se na něj, jako by se viděli naposledy. Otočil se a vykročil ke kuchyni, ze které se teď nesl lomoz německých kápů. Bylo 2. března 1941,

den, který měl navždy změnit život Tadeusze Pietrzykowského i dalších osvětimských vězňů.

Narodil se 8. dubna 1917 ve Varšavě, v domě č. 4 v ulici Miedzianá. Jeho matka Sylwina byla učitelka a pocházela z poměrně bohaté šlechtické rodiny. Otec Tadeusz pracoval na dráze. V těch dobách to rodině skýtalo solidní finanční zajištění. Po třech letech se Pietrzykowští přestěhovali na ulici Koszyková, takřka do samotného centra Varšavy. Rodiče Tadzia i o pět let mladšího Julka rozvíjeli ve všech směrech. V neděli chodívali na dlouhé procházky do parku Łazienki, navštěvovali muzea, divadla, kina a umělecké galerie. V roce 1925 nastoupil Tadeusz junior do školy ve Smolné ulici a tehdy začaly jeho dlouhé návraty domů. Chlapec se zastavoval u stanovišť drožek, rozmlouval s vozky a pozoroval koně. Když se konečně vrátil domů, brával do ruky sešit a z paměti skicoval zvířata, s nimiž se setkal. Tato jeho vášeň nakonec vedla k malému skandálu.

Když bylo Tadeuszovi devět let, vzal ho otec do kina Colosseum na film Ben Hur s Ramonem Novarrem v hlavní roli. Závod válečných vozů zprostředkovaný na plátně chlapce tak uchvátil, že když dostal za domácí úkol nakreslit obrázek na libovolné téma, bez zaváhání scénu po paměti zachytil. Následujícího dne ho po hodině zastavil učitel.

„Přiznej se, že jsi to nekreslil ty,“ pronesl.

„Kreslil, pane profesore. Viděl jsem ten film,“ odvětil Tadzio.

„Není možné, aby devítiletý kluk dokázal takhle nakreslit koně v plném cvalu, válečnickovú výstroj, a ještě ten prach za vozem...“ nevěřil učitel.

„Kreslil jsem to já!“ trval na svém chlapec.

„Zítra přijď s otcem,“ dostalo se mu odpovědi.

Tadeusz starší druhý den potvrdil, že nikdo jiný z rodiny by nebyl schopný ten výjev nakreslit, že jeho syn je tím pověstný a že obrázky na libovolná témata obdarovává všechny známé. Ani to však učitele nepřesvědčilo. Teprve když si Tadzio sedl a podruhé tutéž scénu z paměti nakreslil, změnil názor.

„Moc se vám omlouvám,“ prohlásil zmateně, když mu chlapec ukázal své dílo. „Nečekal jsem, že máte v rodině takový talent! Roste nám tu druhý Kossak. Pojď sem, chlapče, ať tě obejmú!“

Tadeusz by se nepochybně stal umělcem, kdyby nedošlo k dramatické události, jež přetrhla rodinnou selanku. Když mu bylo deset let, jeho otec zemřel na akutní zápal plic způsobený tuberkulózou. Drážní důchod a příspěvek na péči o děti stěží vystačily na živobytí. Matka už nepracovala a rozhodla se znovu neprovdát, veškerý svůj čas věnovala dvěma dospívajícím synům. Dohlížela, aby se dobře učili, a chtěla, aby po maturitě studovali něco, v čem se dobře uplatní, a pak si našli stálou práci. Umělecká kariéra tomu neodpovídala.

Poté co Tadzio přešel na gymnázium, začala ho matčina přehnaná starostlivost tížit. V té době vstoupil do klubu Warszawianka a tam se poprvé setkal s boxem. Když mu bylo šestnáct, zapsal se do Vojenského sportovního klubu Legia a začal pravidelně trénovat pod dohledem Felikse Stamma. Charismatický „Papa“ si všiml

Tadeuszova velkého talentu, a tak začal umělec, který se umělcem nikdy nestal, ke zděšení Sylwiny Pietrzykowské, bojovat o místo v reprezentačním týmu klubu, přičemž školu naprosto zanedbával. Dělal i gymnastiku a v zimě se věnoval běžeckému a sjezdovému lyžování. Vzhledem ke své fyzice a kondici se rychle stal jedním z nejlépe připravených závodníků.

Tehdy se mu začalo říkat Teddy, protože žádný student varšavského gymnázia nemohl zápasit v boxerském týmu, aniž by mu nehrozilo vyloučení ze školy. Na gymnáziu, kde se ostatně perspektiva získat maturitu stále více vzdalovala, byl Tadeuszem Pietrzykowským. Na plakátech oznamujících další zápasy „Legie“ Teddym Pietrzykowským. Toto krytí se ukázalo jako poměrně úspěšné. V únoru 1934 Teddy, v necelých sedmnácti letech, nastoupil v boxerském trojzápase, který Legie pořádala se dvěma varšavskými židovskými kluby – Gwiazda a Bar Kochba.

Začátky nebyly snadné, ale Teddy i jeho klub rychle postupovali. V prosinci, po dalším trojzápase mezi CWS, Makabi a Legií, už sportovní tisk Pietrzykowského vychvaloval a předpovídal mu závratnou kariéru. K senzaci došlo o několik měsíců později, když se v březnu 1935 odehrály zápasy o mistrovství Varšavy jednotlivců, do nichž se přihlásilo 93 boxerů. Favoritem byl Antoni Czortek, který byl o dva roky starší než Pietrzykowski a dříve už zvítězil v mistrovství Polska v muší váze. Když se oba střetli ve čtvrtfinále pérové váhy, Teddymu nikdo nedával šanci. Jenže...

Pietrzykowski zápas zahájil velmi opatrně a s odstupem, rychle však pochopil, že takto Czortka neporazí. Ve druhém kole se tedy k překvapení obecenstva pustil do

útoku. To se mu vyplatilo. Přestože Teddy dostal spoustu ran, ukázalo se, že má větší výdrž a je odolnější než jeho protivník. Ve druhém kole udeřil čistě a mistr Polska padl na podlahu ringu. Czortek se zvedl, ve třetím kole mu však Teddy opět uštědřil silný pravý zvedák do brady a úder do srdce. Potom až do konce zápasu držel soupeře na dlouhou vzdálenost a nedopustil, aby ho zasáhl. Vyhral jednomyslně.

Stát se mistrem Varšavy se mu ale nepodařilo, neboť ve finále s minimálním rozdílem prohrál se Lwem Rosenblumem z Makabi. Tiskové zprávy ho však představovaly jako vycházející hvězdu polského boxu. Další turnaj, tentokrát už v mezinárodní sestavě, se konal v Poznani, kde v ringu kromě zápasníků z místního Sokola stanuli také boxeři z Německa, Rakouska a Československa. Finále v pérové váze proběhlo mezi Teddym a nejlepším boxerem hlavního města Velkopolska Michałem Janowczykem. Rozhodčím zápasu byl Němec Albert Lütkemeyer. Po velmi pěkném a vyrovnaném zápase označil za vítěze Pietrzykowského.

V roce 1936 byl už Teddy velmi blízko k získání titulu mistra Varšavy v kategorii jednotlivců. V pérové váze sázeli fanoušci boxu na tři jména – jeho, Antoního Czortka a Szapsela Rotholce. K finále Teddy–Czortek však nedošlo z důvodu zranění soupeřova oka a v souladu s pravidly nebylo možné titul získat odstoupením soupeře. Zarmoucený Pietrzykowski dokonce chvíli zvažoval, že boxu nechá. Nakonec se však k tréninkům a soutěžím vrátil, přičemž stále více zápasů zakončoval knokautem. Šťěstí mu přestalo přát až během odvety s Janowczykem v Poznani – tentokrát zvítězil zápasník Sokola.

Vytouženého titulu mistra Varšavy se mu nakonec podařilo dosáhnout v roce 1937. Před padesátým zápasem v ringu přerušil Teddyho vítěznou řadu pouze Zygmunt Małecki z klubu Polonia – odvěkého rivala Legie. Poté se však Pietrzykowski začal v ringu objevovat stále méně. Byl nemocný a kromě toho měl stále více potíží.

V roce 1938 zemřel učitel Waław Lewestam, dobrý rodinný přítel. Právě díky němu se Teddy ještě dokázal udržet na škole, kde měl kvůli tréninkům stále více absencí. Matka byla zoufalá, známí a sousedé jí jasně naznačovali, že chlapec sešel na scestí a je ztracený. Po Lewestamově smrti byl Teddy ze školy ihned vyloučen. Odteď se mohl na maturitu připravovat pouze dálkově. Nechtěl si už brát peníze od matky, vyhotovoval proto kresby studentům Akademie výtvarného umění i Varšavské polytechniky a v zimě pracoval jako instruktor na kluzištích hlavního města. Na tréninky a soutěže měl méně a méně času, tím spíš, že ho pohltila další vášeň – plachtění v bezmotorových letadlech.

V květnu 1939, ve věku 22 let, složil Tadeusz Pietrzykowski nakonec v rámci dálkového studia maturitní zkoušku s úmyslem ucházet se o studium v Ústředním ústavu tělesné výchovy.

Vypuknutí války ho zastihlo ve Varšavě. Při všeobecné mobilizaci nebyl povolán k vojsku, protože předtím neprošel požadovaným výcvikem. Vedení Legie několikrát usilovalo o odložení jeho odvodu, které zdůvodňovalo jeho rozvíjejícím se boxerským talentem. Teddy však nechtěl jen nečinně čekat, jak se okolnosti vyvinou. Po několika neúspěšných žádostech, aby ho přiřadili k jednotce, se Teddymu 8. září konečně podařilo získat doporučení

k První dobrovolnické baterii na obranu Varšavy. Bojoval až do kapitulace v úseku mezi Opaczewskou ulicí a náměstím Zawiszy.

O několik týdnů později, večer 1. listopadu, se u pomníku Jana III. Sobieského na Agrykole shromáždila skupina mladých lidí, několik důstojníků v civilu a vojenský kaplan. Mezi nimi byl také Tadeusz Pietrzykowski. Spolu s ostatními složil přísahu, že bude proti Němcům bojovat, dokud nezvítězí. Ve městě se formoval odboj, řada Teddyho vrstevníků však přemýšlela, jak se nelegálně dostat přes hranice na Západ a připojit se k polské armádě, kterou ve Francii organizoval generál Władysław Sikorski. Pietrzykowski měl leteckou licenci na plachtění a snil o tom, že se stane pilotem. 12. února 1940 nastoupil do vlaku z Varšavy do Zakopaného s úmyslem dostat se na Slovensko a dál na jih, kde – jak doufal – narazí na polské oddíly a náborová místa.

V Zakopaném se ubytoval ve vile na adrese Kasprysie 7 a díky svým známým navázal kontakt s odbojem. V Podhalí, tváří v tvář nadcházející válce, založila polská rozvědková organizace nefrontové diverze, jejímž cílem bylo vyhazovat do povětří mosty a poškozovat železniční koleje. Jelikož však nakonec německé a slovenské vojenské oddíly toto území při útoku na Polsko obešly, žádné příkazy k provedení sabotáže nepadly. Podzemní horalská organizace se však rychle rozhodla využít základnu Svazu ozbrojeného boje v Budapešti, čímž došlo k vytvoření kurýrní cesty umožňující komunikaci s okupovanou zemí. V opačném směru měli být lidé převáděni do polské armády na Západě.

V Zakopaném Teddy navázal kontakt s Andrzejem Bachledou-Curusem a Stanisławem Rojem. Rychle pro něj našli převaděče, který ho měl převést na druhou stranu Tater. Byl to jistý Rokicki, předválečný pašerák koní, který pocházel z Nowého Targu. Na konci února už byl Pietrzykowski v Rožňavě, příhraniční maďarské stanici. Tam potkal člověka, s nímž se už předtím sprátlil v Zakopaném – Tadka Kasprzyckého.

K náboru se měli hlásit u polského oddílu v Maďarsku a poté vyčkat na převelení dál do některého z uprchlických táborů nebo sami pokračovat v cestě na jih. Vybrali si to druhé – chtěli se co nejrychleji dostat do Francie. Povedlo se jim získat maďarské peníze a po zdolání dalších 400 kilometrů se ocitli v Pětikostelí na hranici s Jugoslávií. Měli v plánu překročit hranice v noci, večer se však přihnala bouřka, a tak se skryli v cikánském táboře, na který narazili cestou. Následujícího dne je probudily kopance. Nad nimi stáli maďarští četníci a mířili jim na hrud' bajonety nasazenými na puškách. Kolem stáli vyděšení cikáni.

V dalších dnech, tentokrát však v poutech, se vrátili stejnou cestou, jejíž zdolání jim trvalo několik týdnů. V Rožňavě je po krátkém výslechu sbalili a předali Slovákům. Ti je následně poslali na stanici německého četnictva v Muszyně. Tam se Teddy poprvé setkal s brutalitou okupantů. Bití, zavěšování mezi dveře, kopání a další mučení z něj měly dostat informace, jakou cestou se dostali z Polska a kdo jim pomáhal. Naštěstí měli Pietrzykowski a Kasprzycki během cesty z Pětikostelí dost času, aby si dohodli jednotnou verzi výpovědi. To jim zachránilo život. Když je převezli do Noweho Sącze, kde po výslechu

na gestapu proběhlo zasedání zvláštního soudu – Sondergericht, byl už květen. V polovině měsíce byl Teddy odsouzen k trestu odnětí svobody na blíže neurčenou dobu a spolu s ostatními zatčenými ho převezli do věznice v Tarnově.

Bylo to zvláštní místo, protože právě tady se shromažďovali podobní uprchlíci jako on. Většina vězňů byla ve věku 17 až 25 let a Němci jim přezdívali „turisti“ nebo Legionsgänger – legionáři, analogicky k polským legiím zakládaným generálem Dąbrowským před 150 lety v Itálii. Mladí lidé zavření na malém prostoru rozvíjeli nejrůznější teorie, co se s nimi stane. Vzhledem k nadcházejícímu létu měla nejvíc stoupenců teorie, že je odvezou na polní práce do Německa.

14. června 1940 je probudili za svítání a nahnali do umývárny. Odsud, seřazené do zástupů, je dozorci vyvedli na vlakové nádraží v Tarnově, kde je přiměli nastoupit do osobních vagonů, po osmi až deseti v jednom kupé. Bylo jedenáct hodin, když vlak vyjel. V Krakově, kde vlak krátce stál, se k nim donesla zpráva hlášená megafony, že Paříž kapitulovala. Ale pokud Francie padla, co bude s polskou armádou, do níž se tak moc chtěli dostat...? Naděje skomírala, to nejhorší však mělo teprve přijít.

Večer dorazili na železniční stanici v Osvětimi. Odtud byl transport po krátkém odstavení naveden na vedlejší kolej, vedoucí podél původních kasáren polské armády. Šlo o oplocený prostor, v němž se nacházelo několik jednopatrových cihlových budov. Když otevřeli dveře vagonů, doposud klidní němečtí dozorci se vrhli na Poláky jako vztekli psi a pažbami pušek je tloukli do zad.

„Zatracení polští bastardi! Alles raus! Abreten!“ řvali.

Těsně u rampy si Teddy všiml skupiny podivně oblečených mužů. Měli na sobě něco, co připomínalo námořnické uniformy, na hrudi jako by měli odznaky, na rukávech pásky. V rukou svírali hole.

Co to, k čertu, je? Kde to jsem? proběhlo mu hlavou.

„Seřadit do zástupu! Honem!“ hole zvláště oblečených mužů přistály na zádech a hlavách nově příchozích. Tadeusz koutkem oka zaznamenal, že to, co pokládal za námořnické oblečení, byly vězeňské mundúry a údajně medaile – různobarevné trojúhelníky našité na prsou – zelené, červené, černé...

Tedť tito podivní lidé obcházeli kolem zástupu a brali vězňům chleba, který dostali ještě v Tarnově. Tadeusz si ho strčil do úst ve snaze ho co nejvíc rozžvýkat a spolknout. Jako by v podvědomí pocítil hlad, který ho čekal.

Začala registrace. Seznam nového transportu začal u Staszka Ryniaka s číslem 31 – nižší čísla patřila podivnům, kteří je vítali na rampě – německým kápům. Teddy dostal číslo 77. Tak se stal jedním z prvních 728 vězňů koncentračního tábora v Osvětimi. Ten název tehdy nikomu nic neříkal.

Po ostříhání a vydezinfikování v sudu s chlorovanou vodou byli vězni rozdělení do skupin. První si převzal kápo Bernhardt Bonitz, druhou Leo Wietschorek. Teddy se dostal do Bonitzovy skupiny. Němci všem nařídili stát v rovných řadách, a kdykoli někdo vybočoval, byť jen o centimetr, ztloukli ho dřevěnými holemi přes hlavu a do ledvin, kopali do rozkroku, břicha a holení. Ozvěny úderů se mísily s křikem bitých, krev stékala na košile a trika. Každou chvíli někdo upadl a tím se dostal do dosahu bot kápů. Po pár minutách bylo několik set mladíků, kteří

se předchozího dne ještě vzájemně utěšovali a s nadějí se dívali do budoucna, už jen vydešenou, pasivní, vůle zbavenou masou, která byla zcela vydaná na milost svým katům. A to byl teprve začátek „zpracování“.

Další den začala karanténa. Šlo o řadu trestných cvičení, která se táhla celé hodiny. Po ranním apelu je všechny vyhnali na plac, kde už stáli esesmani.

„Lehnout!“ „Vztyk!“ „Skákat jako žáby!“ „Plazit se!“ Když už vězňové padali únavou, kápové je seřadili do zástupů a nařídili jim učit se německé písničky. Většina vězňů sice jazyku nerozuměla, ale to bylo kápovi Leovi Wietschorkovi úplně jedno. Když některý z vězňů špatně vyslovoval nebo zpíval moc potichu, bil ho, dokud nepadl na zem.

Teddy snášel karanténu výrazně lépe než ostatní vězňové. Byl trénovaný a uměl německy. Přesto i on po dvou týdnech drezury cítil, že je na pokraji sil. Některé vězně už předtím převedli na jiné práce. To byli ti šťastnější, kteří uměli nějaké řemeslo. On kromě kreslení a boxování neuměl nic. Na tomto místě ale tyto dovednosti neměly význam. Až do osudné březnové neděle, kdy ho kápo Walter Dunning vyzval a on se rozhodl výzvu přijmout.

* * *

Provizorní ring se nacházel v rohu táborové kuchyně. Když do něj Teddy vstoupil, cítil, jak se na něj upírají pohledy takřka dvaceti kápů. Byli mezi nimi ti největší zločinci, v čele se starším táborovým velitelem Brunem Brodniewitschem, který – jak se ukázalo – měl být rozhodčím zápasu. Když procházel zástupem lidí, kteří ho

nejednou udeřili holí, pěstí nebo ho kopli, viděl Pietrzykowski na tvářích řady z nich výsměšné úsměvy, které se však prolínaly s něčím, co připomínalo obdiv. „Takže se objevilo ještě jedno nízké číslo, které nemá dost?“ Další si klepali na čelo a ptali se, jestli se nezbláznil a jestli si je jistý, že chce zápasit. Polák to potvrdil. Ve zločinecké hierarchii kápů mohl mít Teddy, nevystudovaný umělec z Varšavy, jen dvojí pověst – tvrďáka, nebo naprostého šilence. Avšak nezávisle na tom, kdo o něm jak smýšlel, nebyl v kuchyni nikdo, kdo by na něj v zápase proti Dunningovi vsadil.

Němec stál uprostřed ringu s nahým hrudníkem, zpocený a rozehrátý. Na ruku měl natažené pracovní rukavice. Teddy dostal stejné. Byl bosý, táborové dřeváky nechal u vstupu do ringu. Když do něj vkročil, všiml si, že se za kápovými zády začínají shromažďovat polští vězňové pracující v kuchyni. Bylo jich čím dál víc. Mlčky se na něj dívali, jako by nevěřili tomu, co se jim děje před očima.

Lagerältester Brodniewitsch vstoupil mezi zápasníky. „Ring frei! Kampf!“ zvolal.

Teddy přistoupil k Dunningovi a podle sportovních pravidel, která ho učili ve varšavském klubu, k němu natáhl ruku. Udivený kápo odpověděl stejným gestem. Zaujali boxerský postoj. V tu chvíli se v Tadeuszově hlavě jako film přehrály jeho předchozí zápasy v ringu a postava trenéra „Papy“ Stamma.

„Nezapomeň, co jsem tě učil,“ říkal Stamm. „Nic není nemožné. Vždycky je potřeba bojovat do konce. Můžeš vyhrát, jen když ve vítězství budeš věřit.“

Obraz zmizel a před Teddym se objevil Dunning se spuštěnýma rukama. Zjevně ho podceňoval. Teddy zasadil

levý hák, lehce a jakoby nesměle, potom zasáhl hrudník. Kápo se ani nezachvěl, ale po chvíli ho dostihly další dva údery, už tvrdší. Zvedl ruce a začal se bránit, ale údery dopadaly neustále a s rychlostí, kterou nečekal. Dunning polského vězně odháněl jako mouchu, útočil, ale zjevně ztrácel soustředěnost. A právě na to Teddy čekal.

V jednu chvíli zasáhl jeho čistý pravý zvedák Němcovu čelist. Dunningovi až odskočila hlava. Kdyby nebylo toho, že vězeň vážil o 30 kilogramů méně než on, určitě by upadl. Užasle se zastavil, Teddy odskočil na dlouhou vzdálenost. V hlavě mu vířily myšlenky: Co teď? Bude Dunning bojovat dál, nebo ho zahrne urážkami a pak se jeho spolupracovníci na Poláka vrhnou a ubijí ho k smrti?

Pietrzykowski pohlédl do prostoru nad hlavami Němců. Polští vězňové stáli mlčky. Byli v šoku, poprvé se v Osvětimi někdo odvážil udeřit německého kápa a nic se nestalo. I oni napjatě čekali na vývoj událostí.

Dunning se otrásl a vyrazil kupředu. Teddy udělal úkrok doleva, pustil ho vedle sebe a zvedl ruce do krycího postoje. Když Němec znovu zaútočil, odpověděl silným pravým zvedákem, který však soupeře nezadržel. Kápo odpověděl rázným úderem – Teddy uhnul dozadu: Dunningova pěst minula jeho obličej o centimetry. Na další úder odpověděl obdobným úhybem, třetí odrazil a zablokoval. Němec ho nezasáhl ani jednou.

O přestávce si Teddy všiml, že se na něj kápoové začínají dívat se zjevným zájmem. Takový zápas evidentně neočekávali. Zato polští vězňové za jejich zády začínali šilet.

„Bij ho, Němce!“ zakřičel některý z nich. Další se toho hesla okamžitě chytili. Teddy zlostně pohlédl jejich směrem a zvedl ruku, čímž dal signál, aby se utišili. Věděl,

že někteří kápoové umí polsky a za okamžik se můžou na häftlingy vrhnout, aby je brutálně srovnali. Takový konec zápasu nechtěl. Po prvním kole uvěřil, že i přes soupeřovu velkou váhovou převahu je schopný vydržet do konce.

Poláci jen neradi utichli. Začalo druhé kolo, ve kterém Dunning energicky vyrazil do útoku. Teddy uhýbal, ustupoval, kontroval a dělal vše, co ho „Papa“ Stamm naučil. V jednu chvíli zaznamenal prostor v Němcově krytí a během zlomku vteřiny do něj zasadil levý zvedák. Zasáhl nos, po kápoově obličejí tekla krev.

Teddy se zastavil a čekal na další úder. Dunning udělal totéž. Stáli tak naproti sobě delší dobu, v boxerském postoji, přeměřovali se pohledem, ale ani jeden z nich nezaútočil. Ticho, které se náhle rozhostilo, v jeden okamžik prořízl výkřik polského vězně: „Bij ho! Bij ho, Němce!“ To už bylo moc, Dunning, Brodniewitsch a ostatní kápoové se vrhli na häftlingy, bili je a kopali do nich. Po chvíli ale Dunning přistoupil k Teddymu a usmál se.

„Dobře, mladej! Vidím, že seš opravdovej boxer. Pro dnešek stačí. Konečně jsem narazil na důstojného soupeře. Pojď za mnou!“ řekl.

Teddy stáhl rukavice. Vyšli ven a vydali se k budově kuchyně bloku č. 24, stojící vedle. Polští vězňové Pietrzykowského doprovázeli pohledem, nevěděli, co se bude dít.

Uvnitř už byli další kápoové. Dunning vzal bochník chleba a kostku margarínu a dal je Polákovi.

„Jsi dobrej! Bude potřeba takové zápasy organizovat častěji, jen musíš nabrat trochu svalů,“ pochválil svého soupeře.

„Kde chceš pracovat?“ zeptal se ho jeden z kápů. Byl to Otto Küssel, táborové číslo 2. Kriminálník, ale ne zločinec.

Narodil se v Berlíně a kradl automobily, za což ho poslali do Sachsenhausenu a potom do Osvětimi. Inteligentní a energický dvaatřicetiletý muž, který vykonával funkci Arbeitsdiensta, osoby odpovědné za přidělování práce vězňům.

„Chci pracovat jako Tierpfleger, ošetřovatel zvířat,“ odpověděl bez rozmyšlení Teddy. Z vyprávění přátel věděl, že práce v chlévech nebo stájích znamená stálý přístup k potravě. I kdyby to mělo být jen mléko a otruby, byl by zachráněný.

„Dobře, zítra se hlas u komanda Tierpflegerů,“ odpověděl Küssel.

Když vyšel z bloku číslo 24, spatřil skupinu vězňů. Dívali se na něj nevěřičně a s obdivem. Přátelé, s nimiž se vyhříval na hromadě cihel, tu už nebyli, a tak se Teddy s bochníčkem chleba v podpaží a kostkou margarínu v ruce rozeběhl na druhou stranu tábora k bloku č. 2.

„Kluci, mám chleba!“ zakřičel, když vrazil do místnosti, kde spal.

„Tadku, vyprávěj!“ Bolek Kupiec ho objal a pak vzal kapesní nožík, aby chleba nakrájel a rovným dílem rozdělil mezi vězně.

Dobře hodinu jim musel vyprávět o tom, jak zápas probíhal, do sebemenších detailů, něco musel opakovat několikrát. Viděl, jak se spoluvězni dmou pýchou a nadšením, že se polský vězeň postavil táborovému kápovi jako rovný rovnému.

Večer uplynul v euforii, druhý den ráno si ale Teddy nebyl vůbec jistý, zda Dunning a Küssel svůj slib dodrží. Po apelu se hlásil k práci u svého starého komanda.

„Wo ist siebenundsiebzig?“ zaslechl v jednu chvíli. Vystoupil z řady. Odvedli ho za Johannem Lechenichem, kápem komanda Wirtschaft, pod které spadali Tierpflegeri.

„Budeš pracovat v chlívě číslo dva. Tvoji povinností bude krmit telata mlékem,“ nařídil mu kápo.

Tadeusz se pustil do nové práce. Toho dne jeho šance na přežití několikanásobně vzrostly.

V Osvětimi to byla už jeho šestá práce. První bylo zasy-pávání děr v prostoru tábora sutí a příprava apelplacu. Druhá pak byla v komandu ženců, ve kterém se sice nad-řel, ale lidé, především horalé z Podhalí a Beskyd, úžasní. Po žních se na přímluvu bratrů Kupiecových dostal do táborové truhlárny. Řemeslo neuměl, a tak hlavně roz-nášel v dílně vyrobené kusy, mimo jiné i do domu velitele Osvětimi Rudolfa Hösse. Ale i přitom musel dávat velký pozor. Jednoho dne, když po schodech vynášel nově vy-robené zábradlí, narazil jím do stěny a poškrábal ji. Měl smůlu – všimla si toho Hössova žena, která to okamžitě řekla manželovi. Trest – pětadvacet ran bičem – na Ta-deuszovi osobně vykonal šéf truhlárny a kápo s číslem 3 Artur Balke. Pietrzykowski viděl, jak Rudolf Höss a jeho žena sledují celý ten výjev z okna. I přes těžké provinění se ke komandu truhlářů vrátil.

Na podzim 1940 se truhlárna přestěhovala mimo tábor, do dřívějších stájí, vedle nichž stály chlévy pro prasata. Krmili je bramborami, které vězni z Osvětimi považovali za vzácnost. Vězeň Leon Murzyn, číslo 820, který u prasat pracoval a věděl, jak to chodí, měl brambory nechávat na

dohodnutém místě, odkud je potom Teddy vyzvedával. Při jedné takové akci si ho všiml esesman. Důsledkem bylo vyšetřování a trest třicet ran bičem, který vykonal Balke. To ale nebylo to nejhorší. Pietrzykowskiému také hrozilo, že ho zařadí k trestnému komandu, ve kterém vězni padali vyčerpáním už po několika dnech. Není známo, jak se jim to podařilo, ale spoluvězni Balkeho přesvědčili, aby Teddyho nechal v komandu alespoň do doby, než dokončí šalování baráku strážnice, nacházející se hned vedle hlavní vstupní brány s nápisem „Arbeit macht frei“.

Když ale byly práce u konce, poslal kápo Pietrzykowského na práci do Międzybrodzia Bialského. Vzhledem k podnebným podmínkám a okolní krajině bylo toto místo mezi Němci velmi populární. Velitel Rudolf Höss se rozhodl, že v něm s pomocí vězňů nechá postavit rekreační domy pro esesmany sloužící v Osvětimi. Zprvu häftlingy vozili z tábora autem, potom je ale ubytovali ve sklepě jednoho z domů. Kdyby se Teddy na takové místo dostal v létě, určitě by byl nadšený – po několika měsících za dráty tábora by práce v horském údolí, blízko uměle vytvořeného jezera, byla něčím úžasným. Teď ale začínala zima, padal déšť se sněhem a vězni za pomoci krumpáčů vyrovnávali skalnatý terén, zvedali padesátikilové pytle s cementem a přehazovali tuny mokré zeminy. A to znamenalo jen jedno – smrt vyčerpáním nebo na nemoci během několika málo týdnů.

Teddy by si nikdy nemyslel, že se mu zasteskne po Osvětimi. Ale stalo se. V táboře byli lidé, kteří mu mohli pomoci dostat lehčí práci, možná dokonce pod střechou. Tady byl odkázaný na milost a nemilost kápa číslo 10

Michaela Gallase, s přezdívkou „Miki“, který se narodil v Poznani. Nebyla žádná šance, že by mu dovolil změnit komando. A v Międzybrodziu začali vyčerpáním umírat první vězni. Zoufalý Teddy proto vsadil všechno na jednu kartu a rozhodl se sehrát nehodu. Možnosti byly dvě – buď se dostane do táborového špitálu, kde ho vyléčí, nebo skončí v plynu. Tentokrát měl štěstí a kolo táborového osudu se začalo točit správným směrem.

Když si na nohu hodil těžký trám, nevěděl, jestli má zlomené kosti, nebo jen těžké pohmožděniny. Se zakrvácenou a oteklou nohou, ovázanou papírovým obvazem, ho vhodili na korbu nákladáku a odvezli do třiceti kilometrů vzdálené Osvětimi. Jakmile se dostal z revíru – táborového špitálu –, přidělili ho ke komandu Strassenreiniger, jehož úkolem bylo zametat ulice.

Práce byla na osvětimské podmínky lehká, ale možnost, jak získat jídlo navíc, skýtala výrazně méně než truhlárna. Bylo nutné nasazovat vlastní život. Jednoho dne se Pietrzykowskiemu podařilo sehnat deset syrových brambor. Aby je mohl uvařit, musel požádat o pomoc jednoho vězně z bloku číslo 3. Ten souhlasil výměnou za polovinu kořisti. Když ale Teddy slézal ze střechy bloku a šťastný jako malé dítě si nesl na drát navlečené uvařené brambory, najednou strnul. Před ním stál hrozivý Rapportführer Gerhard Palitzsch, pravá ruka velitele Hösse. Palitzsch ve vězních budil hrůzu nejen proto, že netečně zabíjel za sebemenší provinění, ale také proto, že se jako duch objevoval v nejméně očekávaných chvílích a místech. Mimo jiné i kvůli tomu si nikdo v táboře nemohl být jistý dne ani hodiny.

Němec si Pietrzykowského pozorně prohlížel.